

*Germánska keramika zo sídlisk záverečného horizontu svébskeho osídlenia***ARCHEOLOGICKÉ DATOVÁNÍ KONTRA ABSOLUTNÍ DATA NA PŘÍKLADU VYBRANÝCH OBJEKTŮ ZE SÍDLIŠTĚ VE ZLECHOVĚ**

TOMÁŠ ZEMAN

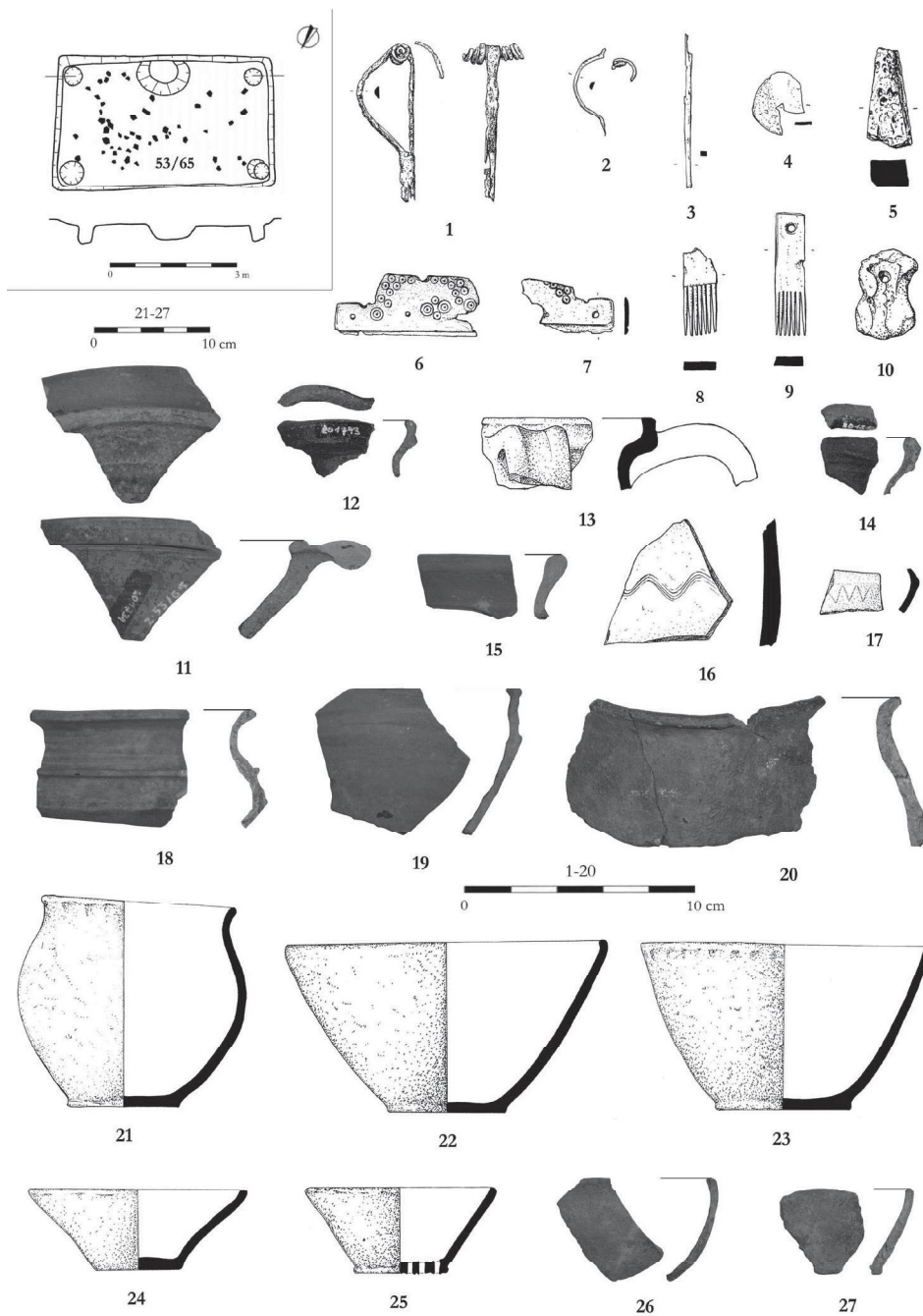
Keywords: Late Roman Period, Archaeological dates, Radiocarbon dating, AMS analysis, Comparison

Cílem práce je upozornit na určité rozpory mezi relativní chronologií vytvořenou čistě na základě archeologické komparativní analýzy (její oporou je přítomnost vybraných typů drobné industrie a keramiky ve výplních objektů) a exaktně získanými absolutními daty radiokarbonovou metodou, tzv. AMS analýzou ze vzorků dlouhých zvířecích kostí ze zásypu těch stejných sídlištních objektů. Ty byly následně statisticky vyhodnoceny v programu OxCal verze 3.10.4., vytvořeném univerzitou v Oxfordu. Je zbytečné se pouštět do obecných přehledů, pokusím se tento problém popsat výhradně na příkladu tří vybraných zahloubených chat z dobře známého sídliště ve Zlechově.

Sídliště ve Zlechově, dlouhodobě zkoumané V. Hrubým v letech 1963–1969 (Hrubý 1967), bylo osídleno ve dvou na sobě nezávislých časových periodách. Jeho hlavní komponentou je germánská osada z pozdní doby římské a počáteční fáze stěhování národů, jemuž náleží 372 objektů; někdy ve druhé polovině 6. století či v první polovině 7. století potom na jeho místě vznikla malá časně slovanská osada návesního typu s keramikou pražského typu, reprezentovaná 20 zahloubenými objekty (Zeman 2008). Na základě současných poznatků bylo germánské sídliště ve Zlechově založeno někdy ve druhé polovině 3. století či na jeho sklonku a trvalo pravděpodobně do 20. let 5. století. Pro ověření těchto relativních dat jsme v rámci řešení grantového projektu Grantové akademie AV ČR (reg. č. KJB804270501 – Sídliště z pozdní doby římské a počáteční fáze stěhování národů ve Zlechově) přistoupili v roce 2006 k možnosti získat radiokarbonovou metodou také tři různá absolutní data ze tří různých sídlištních objektů. Úkolu se ujal P. Stadler z Institutu für Ur- und Frühgeschichte, Historisch-Kulturwissenschaftliche Fakultät der Universität Wien, rozborů byly prováděny v laboratoři VERA ve Vídni (podrobný popis a výsledky viz Stadler – Friesinger – Kutschera – Lauermaun – Rácz – Tejral – Wild – Zeman 2008). Byly vybrány tři zahloubené chaty obsahující dostatečné množství chronologicky citlivých předmětů, tudíž archeologicky velmi dobře datovatelné. Právě na nich bych chtěl demonstrovat určité odchylky, k nimž dospělo použití přírodovědné metody.

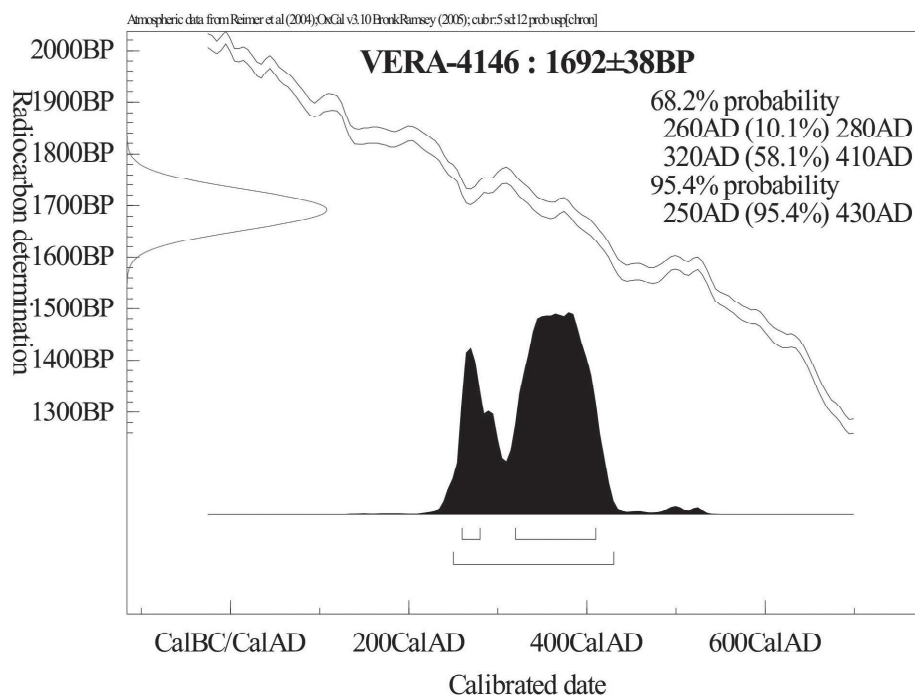
Chata 53/65 (obr. 1)

Již díky svému konstrukčnímu schématu (kůlové jamky v rozích) představuje typické obydlí, které se podle J. Tejrala (1998, 202–203) vyvinulo kolem roku 400 z klasických germánských chat šestikůlového schématu. Dalším chronologickým vodítkem jejího

Obr. 1 Zlechov. Chata 53/65 – inventář objektů: 1, 3–5 železo, 2 bronz, 6–9 paroh, 10 kost, 11 glazované mortarium, 12–19 na kruhu točená keramika, 20–27 keramika dělaná v ruce

časového zařazení jsou dva zlomky obvodových destiček třívrstevných parohových hřebenu s omegovitou (rozšířenou) rukojetí typu Thomas III, varianta 1 či Nikitina III (obr. 1: 6–7) včetně dokladů jejich přímé výroby (polotovaru a odpadu). Ty totiž představují výrazný fenomén přechodného horizontu C3/D1, zejména období kolem roku 400, kdy byly do středního Podunají přineseny východogótským migračním proudem z jižního Ruska a Přičernomoří přes pannonské provincie (Nikitina 1969, 148; Thomas 1960, 113–114; Tejral 1982, 26; Bíró 2002, 49–50, 55). Datování chaty 53/65 lze opřít rovněž o nálezy spon. Dvojdílné železné spony samostřílové konstrukce s obdélníkovitou nožkou (obr. 1: 1) s analogiemi především v černjachovské a wielbarské kultuře označuje J. Tejral (1986, 207) jako cizorodé formy přechodného horizontu C3/D1. Obecně je jejich datování poměrně jednotné, objevují se až v pozdní době římské a v počáteční fázi stěhování národů, tedy od druhé poloviny 3. století po počátek 5. století (Peškař 1972, 115; Jobst 1975, 85–86). Drobná bronzová spona s poměrně úzkou nožkou (obr. 1: 2) představuje starší typ těchto spínadel s hojnými protějšky na pozdních žárových pohřebištích; všeobecně ji tak lze klást do rozmezí od konce 3. století do časně druhé poloviny 4. století (Peškař 1972, 124; Kolník 1965, 216). Pozdně římský charakter objektu podtrhuje keramický inventář chaty. Římskoprovinciální keramika je zastoupena typickým glazovaným zbožím, tj. mortarií (obr. 1: 11), jež jsou na germánských sídlištích středního Podunají převážně datována do druhé poloviny 4. století až první poloviny 5. století (Krekovič 1973, 102; Tejral 1999, 229; Stuppner 1997, 240, 296; Varsik 2004, 262) a okrajovými zlomky džbánů s páskovým uchem drsné šedé keramiky 4. století

Obr. 2 Zlechov. Chata 53/65 – absolutní data získaná AMS analýzou (vzorek VERA 4146)

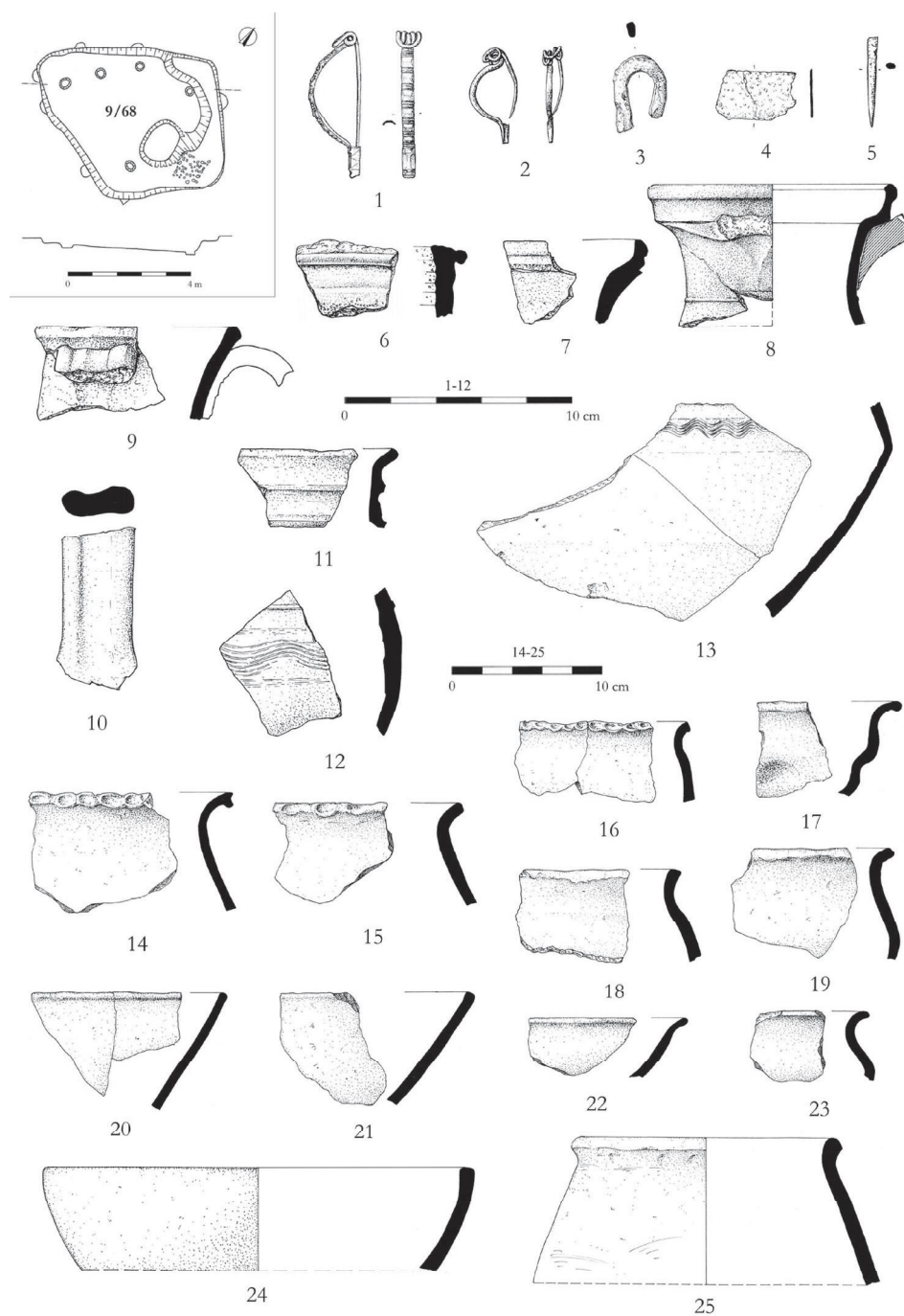
(obr. 1: 12–14). Germánská keramika má standardní charakter. V menší míře se objevují fragmenty na kruhu točené jiříkovické keramiky zdobené hřebenovými vlnicemi, vhlazovanou klikátkou nebo plastickými lištami (obr. 1: 15–19), tedy unifikující prvek 4. století na Moravě (Tejral 1985, 112–116; Peškař 1988, 130). Převažující složkou výbavy chaty 53/65 je domácí hrubá, v ruce dělaná keramika opakujících se tvarů baňatých esovitých hrnců, velkých a hlubokých mís se zataženým okrajem a kónických misek, které postrádají výzdobu (obr. 1: 20–27). Jde o další jednotící znak pozdně římských sídlištních objektů (horizontu C3/D1). Z výše uvedeného přehledu tedy jasně vyplývá, že na základě půdorysné dispozice a archeologických nálezů můžeme chatu 53/65 celkem spolehlivě zařadit do pozdně římského horizontu C3/D1, spíše do jeho koncové fáze, tedy někam do druhé poloviny 4. století či až na přelom 4. a 5. století.

O to větší překvapení byl výsledek radiokarbonového datování ze vzorku dlouhé zvířecí kosti, získané z této chaty. Analýza přinesla absolutní datum 314 ± 38 let, tedy v rozmezí 276 – 352 n.l. (obr. 2). Na rozdíl od archeologického datování se tak pohybuje minimálně o 50 let dříve, v první polovině 4. století.

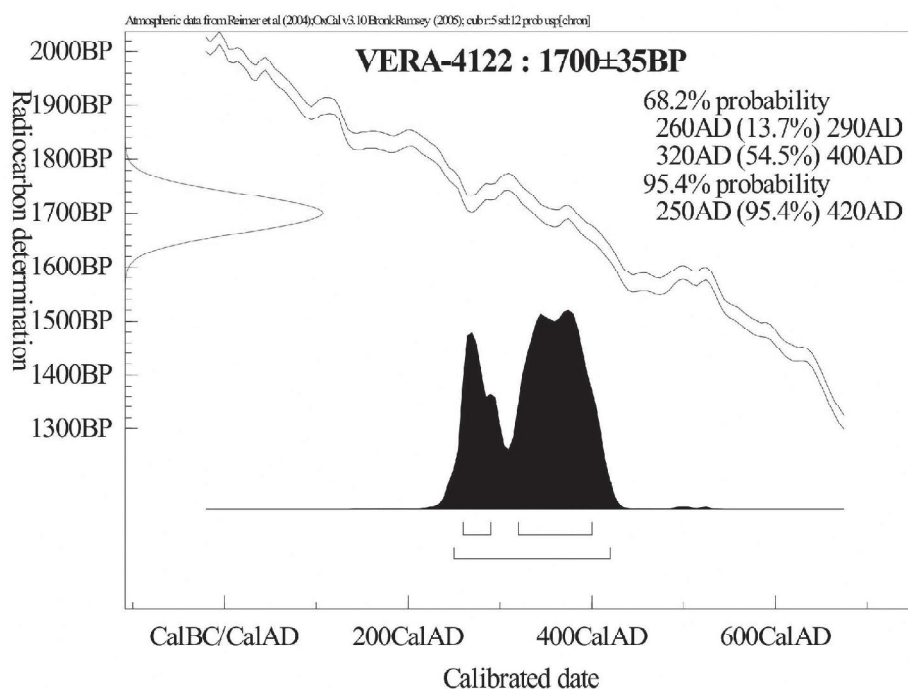
Chata 9/68 (obr. 3)

Jedná se o obydlí poměrně velkých rozměrů (610 x 530 cm) s nepravidelnou křivou konstrukcí, která je zpevněna 7 půlkruhových podpěrami střechy umístěnými na vnějším obvodu. Vzdáleně se podobá pozdně římskému objektu 8 z Mušova „u sv. Jana“ (Tejral 1998, 205, Abb. 22: 2). Datování inventáře chaty 9/68 se opírá o zejména o jednodílné spony s obdélníkovou nožkou. Malá bronzová spona (obr. 3: 2) představuje stejný typ jako v chatě 53/65, zatímco stříbrný plechový exemplář s lučíkem zdobeným skupinkami příčných rýžek a zachycovačem jemnou rytou klikátkou (obr. 3: 1) má analogie na pozdně římském sídlišti v Olomouci-Neředíně (Kalábek 2006, 441, obr. 9: 8), v hrobech 206 a 358 z Kostelce na Hané (Peškař 1972, 24, 29, Taf. 36: 8, 37: 7), v hrobě I/87 z předpolí římského kastelu v Iži (Pieta 1999, 175, Abb. 2: 18, 22) nebo v hrobě ze Sládkovičova II (Kolník 1980, 163, Taf. CLXV: A: a–b). Tyto varianty tedy představují doklad přežívání spon s obdélníkovou nožkou až do přechodného časového období kolem roku 400 (Tejral 1990, 23). Z římskoprovinciální keramiky chatu 9/68 do pozdní doby římské datuje fragment okraje zeleně glazované konvice (Henkelkanne) s profilovaným uchem (obr. 3: 9), zlomek mortaria s tmavě hnědou glazurou (obr. 3: 6) a části džbánů s páskovým uchem drsné šedé keramiky (obr. 3: 7–8, 10). Podobně jako u předchozího objektu je zbytek chaty reprezentován germánskou na kruhu točenou jiříkovickou keramikou (obr. 3: 11–13) a v ruce dělanými hrncovitými a mísovitými tvary, jejichž jediným výzdobným tvarem jsou prstovými důlky protlačované okraje (obr. 3: 14–25). Archeologický materiál tedy chatu 9/68 datuje do pozdně římského stupně C3/D1, podle jeho celkového charakteru a počtu jednotlivých zastoupených chronologických indikátorů průběžně do 4. století.

AMS analýza dlouhé zvířecí kosti z chaty 9/68 nám poskytla nejstarší datum vztahující se k existenci zlechovského sídliště. Absolutní stáří tohoto vzorku bylo stanoveno na $1700 \text{ B.P.} \pm 35$ let, tj. na rok 306 ± 35 let (obr. 4). V nejkrajnějším případě bychom se tak dostali k datu 271 n.l. Na počátky sídliště ve Zlechově již koncem 3. století ukazují přitom i ojedinělé nálezy střepů černě leštěné germánské keramiky zdobené podkovovitými žlábkami, rytou mřížkou vytvářející dojem barbotina nebo ornamentované svíslými

Obr. 3 Zlechov. Chata 9/68 – inventář objektu: 1 stříbro, 2 bronz, 3–4 železo, 5 kost, 6, 9 římskoprovinciální glazovaná keramika, 7–8, 10–13 na kruhu točená keramika, 14–25 v ruce dělaná keramika

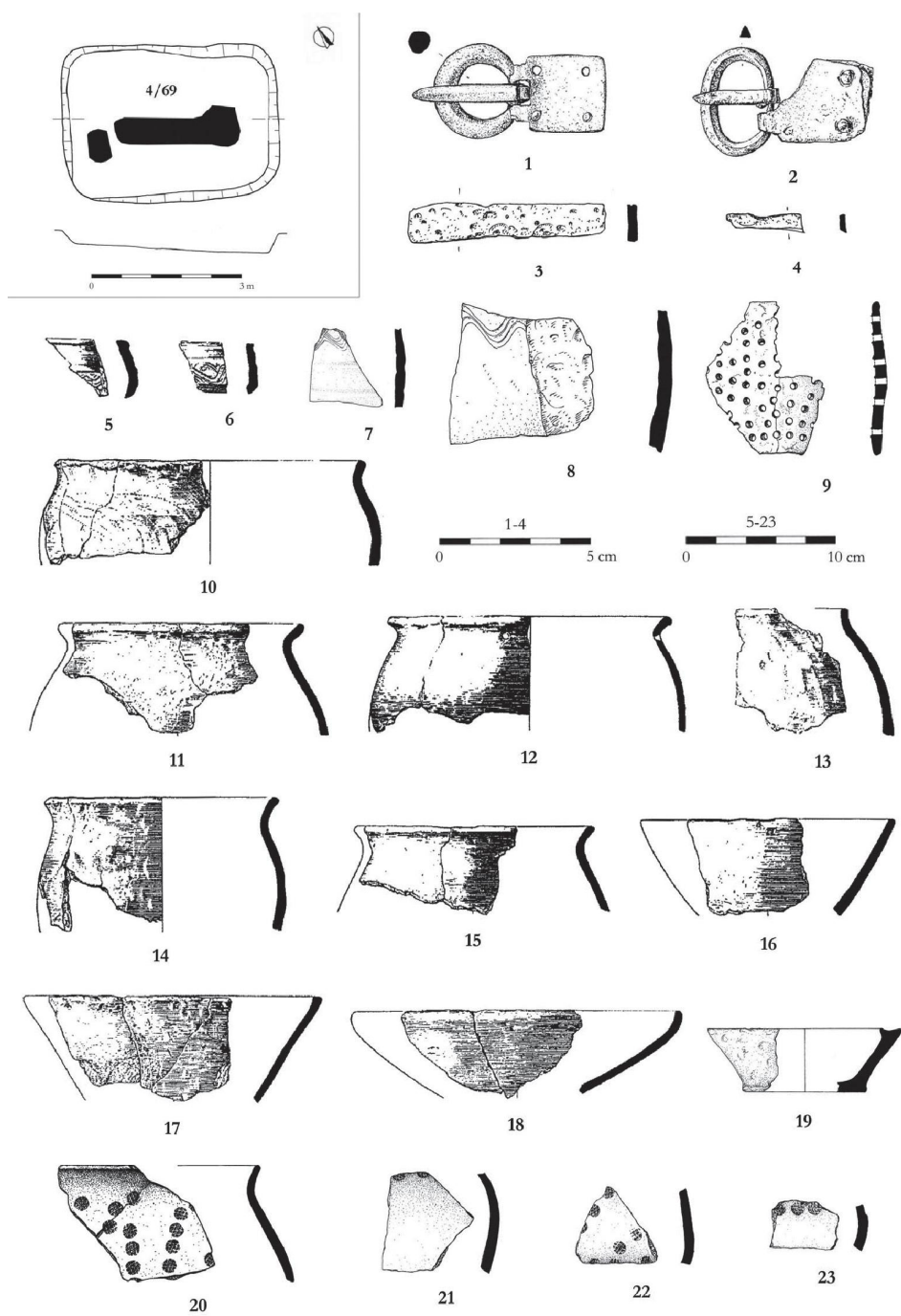

Obr. 4 Zlechov. Chata 9/68 – absolutní data získaná AMS analýzou (vzorek VERA 4122)

širokými žlábký (tato keramika pochází z výplně 8 sídlištních objektů). Tyto výzdobné techniky se uplatňují na keramice již od stupně C1b, na žárových pohřebištích však ještě běžně dožívají v průběhu 4. století. V celé šíři absolutního stáří datuje tato přírodovědná metoda chatu 9/68 až do konce 3. století první poloviny 4. století, což částečně odpovídá archeologickému datování, i když spíše bychom jej kladli do druhé poloviny 4. století. Je tudíž možné, že objekt má delší trvání nebo byl zanášen delší dobu.

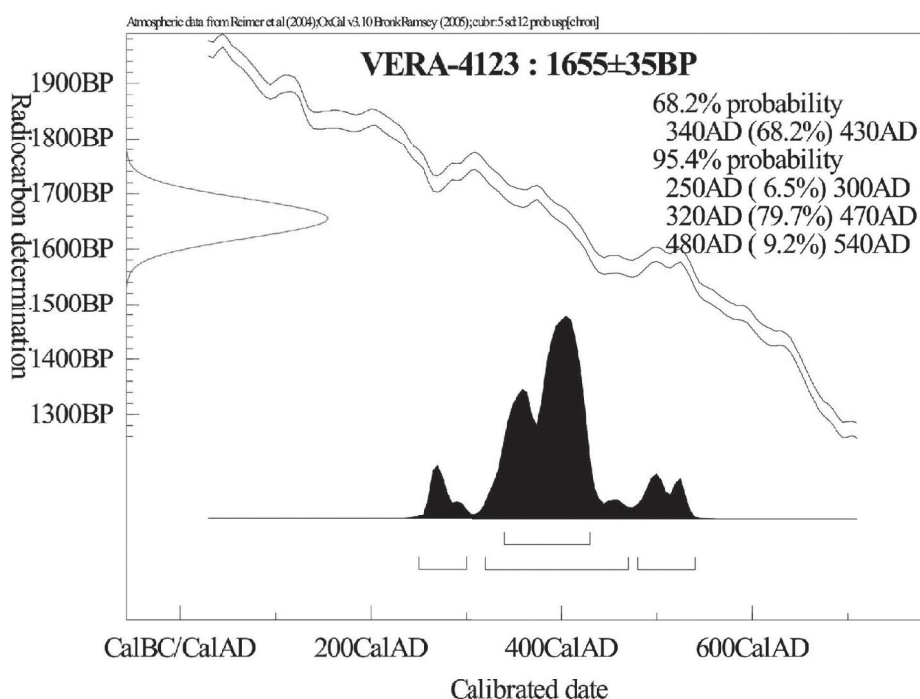
Chata 4/69 (obr. 5)

Posledním analyzovaným objektem je zahlobená chata 4/69 bez kůlové konstrukce s doklady hřebenářské výroby (polotovary destiček hřebenů a různě ořezané a ohlazené parohy z počáteční fáze výrobního procesu). Kromě vyráběných hřebenů typu Thomas III jsou hlavní datovací oporou objektu dvě opaskové přezky se ztlustělým rámečkem a obdélníkovitými úchytnými destičkami se čtyřmi nýty. První z nich je bronzová, s dlouhým a masivním zahnutým jazýčkem přesahujícím přes rámeček (obr. 5: 1). Náleží k typu 27, skupiny H podle R. Madydy-Legutko (1986, 67, Taf. 20). Nejčastěji se tyto přezky vyskytují na pohřebištích a mohylnících dobrodzieńské skupiny a kulturního komplexu Černjachov-Sintana de Mureș i na provinciálních kostrových pohřebištích 4. století v Pannonii. Železný exemplář má hraněný oválný rámeček trojúhelníkovitého průřezu s krátkým jazýčkem nepřesahujícím přes rámeček (obr. 5:2). Je možno ho zařadit k typu 13, skupiny H podle R. Madydy-Legutko (1986, 64–65, Taf. 19). Podobně jako předchozí varianta jsou tyto přezky charakteristické zejména pro oblast pozdní przeworské kultury (dobrodzieńská skupina) a pro lokality

Obr. 5 Zlechov. Chata 4/69 – inventář objektů: 1 bronz, 2–4 železo, 5–8 na kruhu točená jířkovičká keramika, 9–23 v ruce dělání keramika

černjachovské kultury. Obě opaskové přezky představují jeden z vůdčích chronologických prvků horizontu D1 časných etap stěhování národů nejen ve středním Podunají, ale prakticky v celé střední a východní Evropě (Madyda-Legutko 1986, 72, 89; Tejral 1990, 24; 1999, 208). V černjachovské kultuře se tyto přezky objevují dříve, od konce 3. století nebo od druhé třetiny 4. století a přetrvávají až na počátek 5. století (Magomedov 2001, 69), zatímco v przeworské kultuře se vyskytují až v její pozdní fázi a datují se od konce 4. století a do první poloviny 5. století (Madyda 1977, 378–379, 392). Stejně jako u předchozích chat, je hlavní náplní objektu pozdně římská na kruhu točená jiříkovická keramika (obr. 5: 5–8) a v ruce dělaná hrubá keramika, zejména esovitě hrnce a kónické mísy (obr. 5: 10–19). Zvláštností je výskyt výzdoby kruhových mřížkovaných kolků na výduti v ruce dělaného hrnce (obr. 5: 20–23). Vzhledem k výskytu stejného typu kolků na urně z hrobu 99 z Bešeňova, který patří k nejmladším pohřbům na nekropoli z pokročilého 4. století (Kolník 1961, 261, 263, tab. XIV: 99a) nebo na pozdně římských sídlištích – například Liběšovice (Jiřík 2007, 543, obr. 18: 3), Nitra-Párovské Háje (Ruttkey 1997, 281, obr. 122: 22) nebo Kleinmeiseldorf (Pollak 1980, 54, Taf. 29: 3), jakož i na vytáčené keramice na kruhu z prostředí černjachovské kultury (Vinokur 1969, 49, ris. 1), horního Potisi (Gudea – Filip 1997, Abb. 19: 14–16, Taf. LX:2, LXXI: 96–99) nebo z východního Slovenska (Lamiová-Schmiedlová 1969, 468–474), můžeme mřížkované kolky považovat za chronologický indikátor výzdoby keramiky pozdní doby římské. Archeologické nálezy tedy datují chatu 4/69 do období konce existence sídliště, na přelom 4. a 5. století, spíše již do stupně D1.

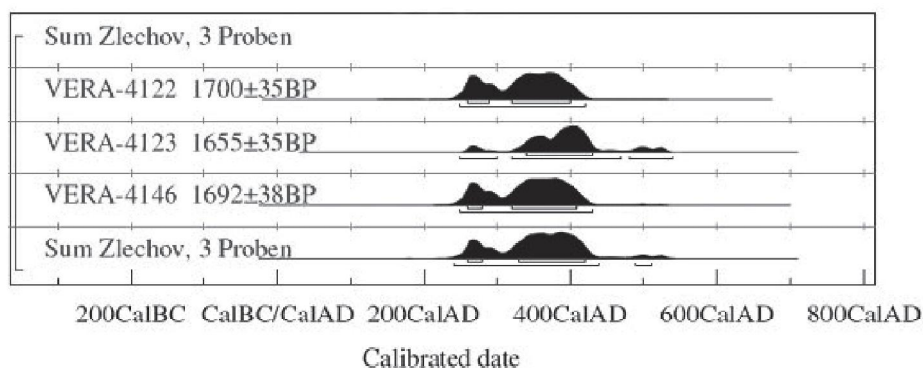
Obr. 6 Zlechov. Chata 4/69 – absolutní data získaná AMS analýzou (vzorek VERA 4123)

Přírodovědné datování vzorku z chaty 4/69 radiokarbonovou metodou přineslo absolutní datum 1655 B.P., což je rok 351 ± 35 let (obr. 6). Je to tedy nejmladší datum, které máme ze Zlechova k dispozici. Absolutní vročení se v tomto případě zatím nejvíce blíží datování archeologickému, tj. druhá polovina 4. století.

Závěr

V předchozím krátkém přehledu jsme se pokusili porovnat možnosti archeologického datování sídlištních objektů s výsledky přírodovědné analýzy radiokarbonovou metodou (tzv. AMS analýza). Zatímco na základě chronologicky citlivých archeologických nálezů lze všechny tři zkoumané objekty zařadit do rozmezí druhé poloviny 4. století až počátku 5. století, absolutní data jsou poněkud starší, pohybují se spíše v rozmezí první poloviny až třetí čtvrtiny 4. století. Bráno s hraničními intervaly, byla získána tři samostatná data na úrovni 1σ , pohybující se v rozmezí let 260 – 430 n. l. Skupinovou, resp. souhrnnou kalibrací uvedených tří dat dostaneme nejpravděpodobnější interval na úrovni 1σ v rozmezí let 330 – 420 n.l. Ještě přesnější výsledky dosáhneme kombinací kalibrací, při níž se provádí test, zda všechny vzorky pochází z jedné společné časové souvislosti. Toto bylo skutečně potvrzeno, což nasvědčuje relativně krátkou dobu používání zkoumaných zlechovských chat. Uvedenou kombinací se chyba měření redukuje prostřednictvím vypočteného váženého průměru na ± 21 let, přičemž průměrná hodnota se blíží 1682 B.P. (324 n.l. ± 21 let), přesto kalibrace na úrovni 1σ poskytuje datační interval v rozmezí let 340 – 405 (obr. 7).

Shodný interval absolutních dat jako sídliště ve Zlechově poskytlo dolnorakouské sídliště v Unterlanzendorfu, přestože se na základě archeologických nálezů (zejména na kruhu točená tzv. foederátní keramika) jeví jako mladší, z horizontů D1 – D2 doby stěhování národů (Stadler 1981, 139–148, 150–157, 159–160, Abb. 1–20; Stadler – Friesinger – Kutschera – Lauermann – Rác – Tejral – Wild – Zeman 2008, 159, Abb. 2–5). Pro porovnání výsledků ze Zlechova by však byla daleko zajímavější dosud nepublikovaná absolutní data z některých germánských sídlišť ze Slovenska. Rozdílnost absolutních dat ze Zlechova oproti archeologickému datování tak prozatím můžeme vysvětlit pouze tím, že mohou být zatížena statistickou chybou vzhledem k malému analyzovanému

Obr. 7 Souhrnný přehled kalibrovaných absolutních dat ze sídliště ve Zlechově

vzorku. Výsledky mohou být rovněž ovlivněny různorodým zanášením sídlištních objektů, kdy se do analyzované chaty mohla dostat zvířecí kost ze staršího objektu apod. Na druhé straně mohou absolutní data ukazovat na delší životnost toho kterého sídlištního objektu, jehož počátky podle archeologických nálezů nemůžeme zjistit, neboť obsahuje výhradně předměty až z doby svého zániku.

LITERATURA

- BÍRÓ, M. T. 2002: Combs- and comb-making in Roman Pannonia: ethnical and historical aspects. In: J. Tejral (Hrsg): Probleme der frühen Merowingerzeit im Mitteldonaauraum. Brno, s. 31–71.
- GUDEA, N. – FILIP, C. 1997: Die gestempelten Gefäße von Porolissum II. Acta Musei Porolissensis XXI, s. 9–219.
- HRUBÝ, V. 1967: Sídliště z pozdní doby římské ve Zlechově, Arch. Rozhledy 19/4, s. 643–658, 669.
- JIŘÍK, J. 2007: Vybrané sídlištní situace mladší doby římské až časně fáze doby stěhování národů v severozápadních Čechách. In: E. Droberjar – O. Chvojka (edd.): Archeologie barbarů 2006. Příspěvky z II. protohistorické konference, České Budějovice 21. – 24. 11. 2006. Archeologické výzkumy v jižních Čechách, Supplementum 3, svazek II, České Budějovice, s. 535–564.
- JOBST, W. 1975: Die römischen Fibeln aus Lauriacum. Forsch. in Lauriacum 10, Linz.
- KALÁBEK, M. 2006: Germánské osídlení Olomouce. In: E. Droberjar – M. Lutovský (edd.): Archeologie barbarů 2005, Sborník příspěvků z I. protohistorické konference „Pozdně keltské, germánské a časně slovanské osídlení, Kounice 20–22. září 2005. Praha, s. 431–450.
- KOLNÍK, T. 1961: Pohřebisko v Bešeňove, Slov. Arch. 9/1–2, s. 219–300.
- KOLNÍK, T. 1965: K typologii a chronologii niektorých spôn z mladšej doby rímskej na juhozápadnom Slovensku. Slov. Arch. 13/1, s. 183–236.
- KOLNÍK, T. 1980: Römerzeitliche Gräberfelder in der Slowakei. Tom 1, Bratislava.
- KREKOVIČ, E. 1973: Zur Frage der Reibschüsseln. Zborník FF UK 24, Musaica 13, s. 99–107.
- LAMIOVÁ-SCHMIEDLOVÁ, M. 1969: Römerzeitliche Siedlungskeramik in der Südostslowakei. Slov. Arch. 17/2, s. 403–501.
- MADYDA, R. 1977: Sprzączki i okucia pasa na ziemiach polskich w okresie rzymskim. Materiały starożytne i wczesnośredniowieczne IV, s. 351–411.
- MADYDA-LEGUTKO, R. 1986: Die Gürtelschnallen der Römischen Kaiserzeit und der frühen Völkerwanderungszeit im mitteleuropäischen Barbaricum. BAR International Series 360, Oxford.
- MAGOMEDOV, B. V. 2001: Černjachovskaja kultura. Problema ethosa. Monumenta studia Gothica. Tom 1, Lublin.
- NIKITINA, G. F. 1969: Grebni černjachovskoj kultury. Sovětskaja archeologija 1, s. 147–159.
- PEŠKAŘ, I. 1972: Fibeln aus der römischen Kaiserzeit in Mähren. Praha.
- PEŠKAŘ, I. 1988: Hrnčířské pece z doby římské na Moravě, Pam. Arch. 79/1, s. 106–169.
- PIETA, K. 1999: Anfänge der Völkerwanderungszeit in der Slowakei (Fragestellungen der zeitgenössischen Forschung). In: J. Tejral – Ch. Pilet – M. Kazanski (Hrsg.): L Occident romain et l Europe au début de l époque des Grandes Migrations. Brno, s. 171–189.
- PIETA, K. – RUTTKAY, M. 1997: Germanische Siedlung aus dem 4. und 5. Jh. in Nitra-Párovské Háje und Probleme der Siedlungskontinuität. In: J. Tejral – H. Friesinger – M. Kazanski (Hrsg): Neue Beiträge zur Erforschung der Spätantike im mittleren Donaauraum. Brno, s. 145–163.
- POLLAK, M. 1980: Die germanischen Bodenfunde des 1. – 4. Jahrhunderts n. Chr. im nördlichen Niederösterreich. Wien.
- RUTTKAY, M. 1997: Ukončenie záchraného výskumu v Nitre-Párovských Hájoch. AVANS v r. 1995. Nitra, s. 158–161.

- STADLER, P. 1981: Völkerwanderungszeitliche Funde: eine Siedlung bei Unterlanzendorf und ein Gräberfeld bei Rannersdorf, Niederösterreich. Arch. Austriaca 65, s. 139–185.
- STADLER, P. – FRIESINGER, H. – KUTSCHERA, W. – LAUERMANN, E. – RÁCZ, Z. – TEJRAL, J. – WILD, E.-M. – ZEMAN, T. 2008: Kann man die Zuordnung zu den verschiedenen (ethnischen) Gruppen der Völkerwanderungszeit mittels naturwissenschaftlicher Datierungsmethoden verbessern? In: Hunnen zwischen Asien und Europa. Aktuelle Forschungen zur Archäologie und Kultur der Humn. Speyer, s. 157–183.
- STUPPNER, A. 1997: Römische Keramik im nördlichen Niederösterreich anhand ausgewählter Fundplätze I–II. Rkp. disertační práce, Geisteswissenschaftlichen Fakultät der Universität Wien.
- TEJRAL, J. 1982: Morava na sklonku antiky. Praha.
- TEJRAL, J. 1985: Spätromische und völkerwanderungszeitliche Drehscheibenkeramik in Mähren. Arch. Austriaca 69, s. 105–145.
- TEJRAL, J. 1986: Fremde Einflüsse und kulturelle Veränderungen nördlich der mittleren Donau zu Beginn der Völkerwanderungszeit. Arch. Baltica, Tom VII „Peregrinatio Gothica“, Łódź, s. 175–238.
- TEJRAL, J. 1990: Archäologischer Beitrag zur Erkenntnis der völkerwanderungszeitlichen Ethnostrukturen nördlich der mittleren Donau. In: H. Friesinger – F. Daim (Hrsg): Typen der Ethnogenese unter besonderer Berücksichtigung der Bayern, Teil 2. Wien, s. 9–87.
- TEJRAL, J. 1998: Die Besonderheiten der germanischen Siedlungsentwicklung während der Kaiserzeit und der frühen Völkerwanderungszeit in Mähren und ihr Niederschlag im archäologischen Befund. In: A. Leube (Hrsg.): Haus und Hof im östlichen Germanien, Tagung Berlin vom 4. bis 8. Oktober 1994, Bonn, s. 181–207.
- TEJRAL, J. 1999: Archäologisch-kulturelle Entwicklung im norddanubischen Raum am Ende der Spätkaiserzeit und am Anfang der Völkerwanderungszeit. In: J. Tejral – Ch. Pilet – M. Kazanski (Hrsg): L Occident romain et l Europe au début de l époque des Grandes Migrations. Brno, s. 205–271.
- THOMAS, S. 1960: Studien zu den germanischen Kämmen der römischen Kaiserzeit. Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege 8, Leipzig, s. 54–215.
- VARSÍK, V. 2004: Zur Entwicklung der quadischen Siedlung von Velký Meder (SW-Slowakei), Štud. Zvesti AÚ SAV 36, Nitra, s. 257–275.
- VINOKUR, I. S. 1969: Někotorije voprosy duchovnoj kultury černjachovskich plemen. Sovětskaja archeologija No 1, s. 48–61.
- ZEMAN, T. 2008: Zlechov. Sídliště ze závěru doby římské a počáteční fáze stěhování národů a jeho postavení v rámci pozdního svěbského osídlení Moravy. Rkp. disertační práce, ÚAM FF MU Brno.

Germanische Keramik aus Siedlungen des Schlusshorizontes von swebisher Besiedlung

ARCHÄOLOGISCHE DATIERUNG KONTRA ABSOLUTE DATEN AM BEISPIEL DER AUSGEWÄHLTEN OBJEKTE AUS DER SIEDLUNG VON ZLECHOV

TOMÁŠ ZEMAN

Der Beitrag deutet auf gewisse Widersprüche zwischen der Relativedatierung anhand der archäologischen Funde und den absoluten Daten, erhalten auf exakte Weise durch die Radiokarbonmethode, sog. AMS-Analyse aus Proben von langen Tierknochen am

Beispiel von drei ausgewählten Erdhütten aus der germanischen Siedlung von Zlechov.

Das erste Objekt ist die Hütte 53/65 mit Eckpfosten (Abb. 1), datiert durch die archäologischen Funde (Fragmente von Dreilagengeweihekämmen mit erweiterter Griffplatte vom Typ Thomas III, eine zweiteilige Armbrustfibel mit rechteckigem Fuß, eine Bronzefibel mit schmalen Füßen, römisch-provinzialische glasierte Keramik – Mortaria, Krugfragmente aus der Gruppe der rauen Grauware, Fragmente von scheibengedrehter Jiřkovicer Ware verziert mit Kammwellenlinien, mit eingeglätteter Zickzacklinie oder mit plastischen Leisten und grobe hausgemachte und handgeformte Keramik) in den spätkaiserzeitlichen Horizont C3/D1, in die 2. Hälfte des 4. Jahrhunderts oder erst an die Wende zwischen dem 4. und 5. Jahrhundert. Die Radiokarbondatierung dagegen lieferte das absolute Datum 314 ± 38 Jahre (Abb. 2), d. h. eine um wenigstens 50 Jahre ältere Datierung aus der 1. Hälfte des 4. Jahrhunderts.

Die wichtigsten chronologischen Stützen für die zweite Hütte 9/68 mit unregelmäßiger Pfostenkonstruktion repräsentieren: eine silberne und eine bronzene einteilige Fibel mit rechteckigem Fuß, Fragmente von einem Mortarium und von einer glasierten Henkelkanne, Krugfragmente aus der Gruppe der rauen Grauware, die scheibengedrehte Jiřkovicer Ware und handgeformte topfförmige und schüsselförmige Gefäße verziert mit Tupfenrändern (Abb. 3). Das archäologische Material datiert die Hütte also wieder in die Stufe C3/D1, durchlaufend ins 4. Jahrhundert. Das absolute Datum aus dieser Hütte fällt zu $1700 \text{ B.P.} \pm 35$ Jahre, d. h. zum Jahre 306 ± 35 Jahre (Abb. 4), wieder im Rahmen der 1. Hälfte des 4. Jahrhunderts.

Das letzte analysierte Objekt, die Hütte 4/69 ohne Pfostenkonstruktion, mit Belegen von Kammherstellung und mit Funden von zwei Gürtelschnallen mit verdicktem Rahmen und rechteckigen Heftplatten, von der scheibengedrehten Jiřkovicer Ware und der handgeformten groben Keramik verziert mit Gitterstempeln (Abb. 5), gehört ans Ende der Bestehungszeit der Siedlung, an die Wende zwischen dem 4. und 5. Jahrhundert, doch eher in die Stufe D1. Das absolute Datum der untersuchten Probe fällt zu 1655 B.P. , d. h. zum Jahre 351 ± 35 Jahre (Abb. 6). Dieses Datum nähert am meisten der archäologischen Datierung in die 2. Hälfte des 4. Jahrhunderts.

Durch die Gruppenkalibrierung von diesen drei Daten aus Zlechov erhalten wir die wahrscheinlichste Zeitspanne zwischen 330 – 420 n. Chr. Präzisere Ergebnisse wurden durch die Kombinationskalibrierung geliefert. Der berechnete gewogene Mittelwert wurde auf ± 21 Jahre bestimmt, der Durchschnittswert nähert damit dem Datum 1682 B.P. (324 n. Chr. ± 21 Jahre) und das Datierungsintervall befindet sich zwischen 340 – 405 n. Chr. (Abb. 7). Es kann mehrere Erklärungen für die Unterschiede geben: kleine Größe der analysierten Probe, Kontaminierung des analysierten Objektes durch älteres Material, oder eine längere Existenz der Objekte als die archäologischen Funde gezeigt haben.

*Mgr. Tomáš Zeman, Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Brně,
nám. Svobody 8, 601 54 Brno, Česká republika
zeman@brno.npu.cz*